

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE — Rafał Stobiecki	V
HISTORIOGRAFIA STAROŻYTNA	1
1. Spór o historyczność myśli antycznej	1
2. Antyczne wyobrażenia o czasie	4
3. Greckie początki. Herodot i historia kultury	12
4. Historia polityczna: Tukidydes i jego kontynuatorzy	18
5. Historia uniwersalna: Polibiusz i jego epigoni	24
6. Historiografia rzymska	28
7. Historiografia żydowska	39
8. Początki historiografii chrześcijańskiej	44
9. Historiograficzne dziedzictwo Starożytności	51
HISTORIOGRAFIA WIEKÓW ŚREDNICH	57
1. Spór o historyczność myśli Średniowiecza	57
2. Główne linie rozwoju chrześcijańskiej filozofii dziejów	60
3. Elementy historycznej epistemologii	72
4. Historiografia zachodnioeuropejskiego Średniowiecza	75
a. Główne formy dziejopisarstwa	75
b. Historiografia wczesnośredniowieczna (VI–XI w.)	76
c. Dziejopisarstwo rozwiniętego Średniowiecza (XII–XIII w.)	84
d. Historiografia późnośredniowieczna (XIV–XV w.)	93
5. Dziejopisarstwo peryferyjnych krajów wspólnoty łacińskiej	98
a. Historiografia iberyjska	98
b. Historiografia skandynawska	100
c. Dziejopisarstwo środkowoeuropejskie	102
6. Chrześcijańskie dziejopisarstwo Wschodu	114
a. Historiografia bizantyńska	114
b. Historiografia rуска	127
c. Historiografie syryjska i ormiańska	131
7. Historiografia muzułmańska	135
— Ibn Chalduna teoria historii	142
8. Historiograficzne dziedzictwo Średniowiecza	149
PRZEŁOM RENESANSOWY W HISTORIOGRAFII	157
1. Spór o znaczenie Odrodzenia w dziejach historiografii	157
2. Czas — człowiek — historia	161
3. Humanistyczna historiografia włoska XV–XVI w.	171
4. Sukcesy nowej historiografii we Francji	185
5. Renesansowa historiografia angielska i szkocka	194
6. Humanizm i Reformacja w Niemczech a historiografia	203
a. Początki humanistycznego dziejopisarstwa w Niemczech	204
b. Reformacja w Niemczech a historiografia	212
7. Historiografie innych krajów zachodnioeuropejskich	219
a. Historiografia szwajcarska	220

b. Historiografia niderlandzka	224
c. Historiografia hiszpańska	231
d. Historiografia portugalska	237
e. Historiografie krajów skandynawskich	238
8. Historiografie krajów Europy Środkowej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej	240
a. Historiografia węgierska	240
b. Historiografia polska	242
c. Historiografia czeska	254
d. Historiografia rumuńska (mołdawska)	256
e. Historiografia ruska i rosyjska	258
9. Historiograficzny bilans Odrodzenia	264

POCZĄTKI HISTORIOGRAFII KRYTYCZNEJ 273

1. W sprawie wkładu myślicieli XVII wieku do rozwoju historiografii	273
2. Główne kierunki refleksji teoretycznej	273
3. Dorobek historycznej erudycji	283

OŚWIECENIE — HISTORIA — HISTORIOGRAFIA 290

1. Mutacja intelektualna Oświecenia	291
a. Kwestia „historyczności” myśli Oświecenia	292
b. Spór o istotę oświeceniowej mutacji intelektualnej	294
2. Horyzont teoretyczny refleksji historycznej	298
a. Demokratyzacja podmiotu dziejów	299
b. Uniwersalizm myśli historycznej Oświecenia	300
c. Teoria postępu i jej interpretacje	304
d. Krytyka teorii postępu	312
e. Teoria rozwoju	313
3. Unaukowanie historycznego poznania	318
a. Oświeceniowy krytycyzm historyczny	321
b. Krytyka podstaw tradycyjnego społeczeństwa	323
4. Główne historiografie zachodnioeuropejskie	324
a. Historiografia francuska	324
— Spór o pochodzenie narodu i państwa francuskiego	325
— Francuska historia filozoficzna	329
— Historia obywatelska i inne rodzaje dziejopisarstwa	335
b. Historiografia brytyjska	343
— Szkocka szkoła historyczna	343
— Historiografia angielska	348
c. Historiografia niemiecka	353
— Getyńska szkoła historyczna	354
— Historia na innych uniwersytetach niemieckich	364
— Samoistne propozycje historiograficzne	370
5. Pomniejsze historiografie zachodnioeuropejskie	373
a. Historiografia włoska	374
b. Historiografia szwajcarska	379
c. Historiografie holenderska i belgijska	383
d. Dziejopisarstwo hiszpańskie i portugalskie	385
e. Historiografie skandynawskie	386
6. Historiografie środkowo- i wschodnioeuropejskie	388
a. Historiografia polska	388
b. Historiografia rosyjska	410
c. Historiografie czeska i słowacka	422
d. Historiografia węgierska	428

7. Nowa historiografia w Europie Południowo-Wschodniej	432
a. Historiografia rumuńska	433
b. Historiografie południowoślowiańskie	439
1. Historiografia chorwacka	439
2. Historiografia serbska	440
3. Historiografia bułgarska	441
8. Oświecenie a historiografia północnoamerykańska	444
9. Historiograficzny bilans Oświecenia	448
 DOKTRYNA INDYWIDUALISTYCZNEGO HISTORYZMU W HISTORIOGRAFII	459
1. Doktryna indywidualistycznego historyzmu	461
2. Leopold von Ranke: teoria i praktyka historiograficzna	467
3. Szkoła Rankego w historiografii XIX wieku	476
4. Szkoła pruska w historiografii niemieckiej	487
5. Liberalna historiografia niemiecka	500
6. Reinterpretacje doktryny indywidualistycznego historyzmu	509
 POZYTYWISTYCZNY MODEL HISTORIOGRAFII	521
1. Pozytywistyczna filozofia dziejów	523
a. Filozofia historii Augusta Comte'a	524
b. Historia pozytywna: Louis Bourdeau	528
c. Johna Stuarta Milla program reformy nauki historycznej	531
d. Pozytywizm w historiografii: Henry Thomas Buckle	533
2. Założenia teoretyczne a praktyka historiograficzna	543
3. Znaczenie pozytywistycznej propozycji w historiografii	551
 HISTORIOGRAFICZNE REORIENTACJE NA PRZEŁOMIE WIEKÓW	558
1. Niestandardowe modele historiografii	560
a. Historia kultury	562
b. Historia gospodarcza	571
2. Karl Lamprecht i „Spór o metodę”	584
3. Północnoamerykańska „Nowa Historia”	591
4. Nowe perspektywy rozwoju historiografii	594
 KLASYCZNY MARKSIZM A HISTORIOGRAFIA	601
1. Powstanie teorii materializmu historycznego	602
 ODMIANY HISTORIOGRAFII MARKSISTOWSKIEJ W XX WIEKU	612
1. Próby nowej artykulacji marksistowskiej teorii	614
a. Standardowa wykładnia teorii: Nikołaj I. Bucharin	615
b. Niestandardowe interpretacje teorii	621
c. Stalinowska dogmatyzacja materializmu historycznego	630
d. W poszukiwaniu dialektycznej alternatywy	640
2. Powstanie radzieckiego modelu nauki historycznej	654
a. Przebudowa struktur organizacyjnych historiografii	655
b. Przebudowa treści nauki historycznej	661
c. Michaiła N. Pokrowskiego interpretacja historii Rosji	664
d. Horyzonty problemowe nowej historiografii	669
3. Stalinowski model historiografii	673
a. Centralizacja struktur organizacyjnych historii	679
b. Dyskusje o formacjach społeczno-ekonomicznych	683
c. Święta księga stalinizmu	691

d. Charakterystyczne cechy stalinowskiego modelu historiografii	687
HISTORIA INTEGRALNA OJCÓW – ZAŁOŻYCIELI „ANNALES”	708
1. Przesłanki i antecedencje	708
2. Geneza i twórcy	710
3. Krytyka dotychczasowej historiografii	712
4. Elementy historycznej ontologii	713
5. Elementy historycznej epistemologii	714
6. Koncepcja historii integralnej	715
HISTORIA GLOBALNA — FERNAND BRAUDEL	724
1. Struktury wertykalne rzeczywistości społecznej	724
2. Struktury historycznego czasu	725
3. Strukturalizm F. Braudela	726
4. Epistemologia historyczna	726
5. Koncepcja historii globalnej	728
HISTORIA KWANTYTATYWNA: NOWA HISTORIA CZY NOWA METODA? SZKIC HISTORIOGRAFICZNY	773
1. Przesłanki rewolucji kwantytatywnej w historiografii współczesnej. Pojęcie historii kwantytatywnej ..	773
2. Początki badań kwantytatywnych w historiografiach północnoamerykańskiej, francuskiej i radzieckiej	775
3. Metodologiczne warunki uprawiania historii kwantytatywnej	780
4. Główne obszary problemowe badań północnoamerykańskich	783
5. Pola zainteresowań francuskiej historii kwantytatywnej	785
6. Problematyka radzieckich badań kwantytatywnych	788
7. Historia kwantytatywna: nowa historia czy nowa metoda?	789
SPOTKANIA HISTORIOGRAFII Z PSYCHOLOGIĄ	796
1. Psychohistoria: historia psychoanalityczna	797
a. Psychobiografistyka	799
b. Psychohistoria zbiorowości	810
2. Historia mentalności kierunku „Annales”	816
3. Próby stworzenia marksistowskiej psychologii historycznej	820
Indeks osobowy	831